

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Teorie práva

Přirozené a Pozitivní právo

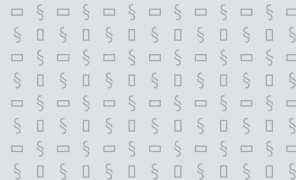
Martin Škop

Přirozené a pozitivní právo

Přirozené a pozitivní právo

- způsoby odpovědi na základní otázku „Co je právo?“
 - nutnost nalézt správná pravidla jednání
 - je nutné jednoznačně stanovit, čím se adresáti mají řídit
 - problém spravedlnosti - problém obsahu
- postupné stírání rozdílu mezi přirozeným a pozitivním právem
- pojmy přirozeného a pozitivního práva napomáhají při obhajobě právních kroků a nástrojů

Pozitivní právo

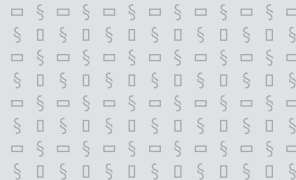
- obvykle charakterizováno jako výsledek volní lidské aktivity
- právo, které je vytvořeno lidmi, a které je tvořeno systémem pravidel, jehož vynucování a kontrola jsou neodmyslitelně spojeny se státem
- často spojováno s pojmem platnosti
- **system pravidel, jakožto projevů lidské vůle, který působí na své adresáty, aby určitým způsobem jednali bez ohledu na svou vůli či záměry, který je spojen s určitým existujícím uznaným normotvůrcem, a které se projevuje v určité formě a jeho neuposlechnutí je spojeno s nepříznivými následky**
- ius positivum - právo výslovně stanovené
- právo je jen jedno - „pozitivní právo“ je pleonasmus (Kubeš)

Pozitivní právo - znaky pozitivního práva

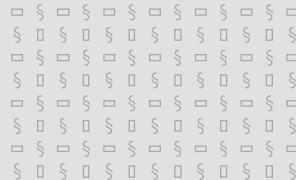
- František Weyr:
 - pochází od empirického normotvůrce
 - působí na společnost (fakticita)
 - je změnitelné (existují výjimky)
 - je úmyslně stanovené

- pozitivní právo neexistuje bez poznání - musíme je poznat, tedy odhalit znaky, které právo bezpodmínečně nese

Přirozené právo

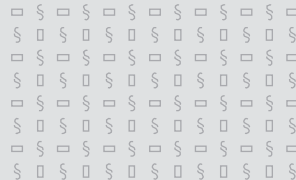
- je na pozitivním právu nezávislé
- nejedná se o protimluv práva pozitivního
- existuje nezávisle na poznávajícím subjektu - má absolutní charakter
- zdroje přirozeného práva:
 - vytvořeno božským normotvůrcem
 - odvoditelné z lidského rozumu
 - vychází ze samotné podstaty lidské bytosti
- bývá ztotožňováno s morálkou či spravedlností
- Přirozené právo je výrazem ideálně platného práva, jaké by podle požadavků přírody, rozumu či morálky mělo být - většinou slouží k odůvodnění pozitivněprávních pravidel.

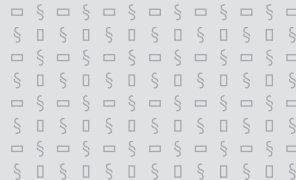
Přirozené právo - znaky

- pochází od empiricky nezjistitelného normotvůrce
- nelze s jistotou prokázat vliv na lidské vztahy
- je zdánlivě neměnné a univerzální
- nespojuje právo s lidskou vůlí

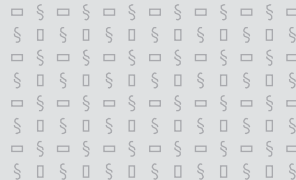
- Nejvyšší základní myšlenky přirozeného práva (Kant):
 - zásada spravedlnosti
 - zásada svobody
 - zásada rovnosti před zákonem

- Přirozené právo je právem existujícím nezávisle na státu. Jde o soubor určitých právních hodnotových principů nebo obecných právních norem se silným hodnotovým významem (přirozené právo v objektivním smyslu) nebo na základě určitých axiologických východisek zdůvodňované požadavky žádoucího chování (přirozené právo v *subjektivním* smyslu). Toto právo je chápáno jako neměnné - nehistorické. Představy o spravedlivém a správném obsahu práva se však ukázaly nikoliv neměnné, nýbrž proměnlivé v proudu času. V zavedených demokraciích našlo přirozené právo výraz i v právu psaném - pozitivním. V dané věci je podle názoru Nejvyššího správního soudu právní úprava přiznávání invalidních důchodů v souladu s přirozenoprávním chápáním pomoci osobám nezpůsobilým k práci.
- 3 Ads 27/2003 - 125

- Dovolací soud neshledal zásadně významným po právní stránce závěr odvolacího soudu, že žalobci nejsou oprávněnými osobami podle § 3 odst. 1 a 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích ve vztahu k ideální polovině nemovitostí, jejichž původní vlastníci byla J. Č., protože nesplňují žádné z kritérií oprávněné osoby uvedené v těchto ustanoveních. Zákon v tomto ustanovení vymezuje okruh oprávněných osob naprosto jednoznačně a **nelze jej obejít úvahami o možném rozšíření tohoto okruhu na jiné osoby s odkazem na přirozené právo**. Dovolacím důvodem, který směřoval proti závěru odvolacího soudu o nedostatku aktivní věcné legitimace žalobců k ideální polovině pozemků původní vlastnice J. Č. se proto blíže nezabýval.
- 28 Cdo 873/2008

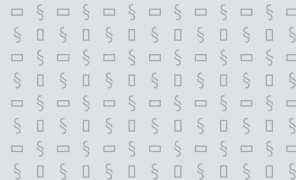

- V této souvislosti považuje Ústavní soud za případné připomenout, že většina moderních ústav evropských demokratických států vychází více méně z přirozenoprávní teorie, a uznávají proto, že stát není oprávněn již přiznaná práva jednostranně odejmout (srov. též bod 115). Zde Ústavní soud pouze doplňuje, že stát ani není poskytovatelem (dárce) práv přirozenoprávního původu, který by snad tato práva „přiznával“, ta má každý jednotlivec bez ohledu na akt státu, jenž se může pouze přihlásit k jejich dodržování a garanci; tím však získává nejdůležitější kvalitu demokratického právního a ústavního státu, jenž se sklání před hodnotami, které jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.
- Pl.ÚS 19/08

Iusnaturalismus a iuspositivismus

- jedná se o obvyklé přístupy k právu
 - právní positivizmus (iuspositivismus)
 - právní naturalizmus (iusnaturalizmus)
- přirozené právo nelze ztotožňovat s přirozenoprávní doktrínou a právo pozitivní s právním positivizmem
- O. Weinberger: přirozenoprávní nauky uznávají existenci praktického poznání, zatímco právní positivizmus možnost praktického poznání popírá a tvrdí, že objektivně platné hodnoty nelze určit ryze kognitivně
 - iusnaturalizmus pak hledá dál metody objektivního poznání „správného“ práva

Lex lata a lex ferenda

- každý z těchto pojmů vyjadřuje odchylný přístup k právu z pohledu metodologie
- **Lex lata** - bývá spojováno s existujícím právem (platným právem)
- **Lex ferenda** - bývá spojováno s neexistujícím právem (právem, které není platné)
 - Efektivita práva a prostředek k jejímu dosažení spadá do úvah de lege ferenda.
- Právní pozitivismus: právní řád je poznatelný pouze z hlediska legis latae
- Iusnaturalismus: rozlišení mezi lex lata a lex ferenda není podstatné a oba splývají v jedno

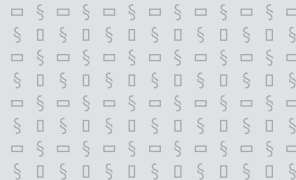
Rozdíly mezi iusnaturalismem a iuspositivismem

■ Pavel Holländer:

- přijetí/odmítnutí spojovací teze
- iusnaturalismus operuje s praktickým poznáním - lze objektivně odhalit „správné“ právo/iuspositivismus jej popírá
- rozdíly v pojetí planosti práva

■ Robert Alexy:

- správnost obsahu, autoritativní vyhlášení, společenské působení
- přirozenoprávní učení: zaměřené na správnost obsahu
- právně pozitivistická učení: zbytek

Typy přirozenoprávních učení (Weinberger)

- náboženské přirozené právo
 - racionalistické přirozené právo
 - intuitivní přirozené právo
 - antropologické zdůvodnění přirozeného práva
-
- všechny předpokládají platnost právních axiomů, které jsou nadřazeny pozitivnímu právu, která jsou nezávislá na společensky relevantních lidských rozhodnutích (O.W.)

Typy pozitivněprávních učení (Weinberger)

- historický právní pozitivizmus
- normativistický pozitivismus
- realistický pozitivizmus
- institucionalistický právní pozitivismus